

NatuurNabij

Contactblad IVN Eemland

Zomer 2019 Jaargang 47

Bestuur en Werkgroepen

Bestuur

Harm Jan Luth, voorzitter
voorzitter@ivn-eemland.nl

Piet van Dijk, secretaris
secretaris@ivn-eemland.nl

Roel van Wijk, penningmeester
penningmeester@ivn-eemland.nl

Miriam Kollaard, bestuurslid

Secretariaat IVN Eemland
Turfstreek 95
3766 HT Soest

Gezamenlijk e-mailadres:
bestuur@ivn-eemland.nl

Ledenadministratie
Ineke Bergefurt
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

Werkgroepen

Communicatie

NatuurNabij, afdelingsblad
Piet van Dijk, Hans Hover (opmaak), Miriam Kollaard en
Bettie Walland
natuurnabij@ivn-eemland.nl

Nieuwsbrief IVN Eemland:
Piet van Dijk
secretaris@ivn-eemland.nl

Website IVN Eemland www.ivn.nl/afdeling/eemland
Bettie Walland
webredactie@ivn-eemland.nl

Cursussen

Henk-Jan Strang
cursussen@ivn-eemland.nl

Duurzaamheid

Göran Christiansson
duurzaamheid@ivn-eemland.nl

Eemnes

Nelleke Bary
eemnes@ivn-eemland.nl

Excursies

Corry Heus
excursies@ivn-eemland.nl

Fotografie

Dick Nagelhout
fotografie@ivn-eemland.nl

Libellen & Vlinders

Dick Nagelhout
libellen-vlinders@ivn-eemland.nl

Natuur- en Milieubeleid

Vacature
bestuur@ivn-eemland.nl

Natuurpaden

Harry van den Deijssel
natuurpaden@ivn-eemland.nl

Natuurwerkgroep Bunschoten

Wim Smeets
bunschoten@ivn-eemland.nl

Padden

Tim de Wolf
padden@ivn-eemland.nl

Planten

Jasper Willemsen
planten@ivn-eemland.nl

Scholen

Mary van der Bijl en Alma Dijkgraaf
scholen@ivn-eemland.nl

Vogels

ijsvogels@ivn-eemland.nl;
roofvogels@ivn-eemland.nl
uilenwerkgroepsoest.17@gmail.com

Wandelingen

Tanneke Voorintholt
wandelingen@ivn-eemland.nl

Weidevogels

Roel van Wijk
weidevogels@ivn-eemland.nl

Foto voorpagina, juveniele zeearend: Hans Hover

NatuurNabij

Voorwoord

Welkom in het zomernummer van de NatuurNabij!

In dit nummer kom je van alles tegen: zweefvliegen, moestuinen, vossen, geurige houtzwam, duurzaamheid, een bijzondere vogel in Bunschoten, tuintellers, boerderijen en een aantal prachtige foto's van leden van de Fotowerkgroep.

Vers van de pers het goede nieuws dat de wandeling Buitenzorg/De Vuursche van IVN Eemland nu te vinden is in de IVN route app! Dit is een echte landgoedwandeling met een grote diversiteit aan landschapselementen; naald/loofbos, weide, water, oude lanen en ga zo maar door. Hulde aan onze werkgroep Natuurpaden die daarvoor veel werk heeft verzet!

De app is te downloaden in de stores (apple en android). Het aantal routes in de app zal de komende tijd gestaag toenemen.

Deze NatuurNabij is samengesteld door een nieuwe redactie, bestaande uit Bettie Walland, Piet van Dijk, Hans Hover en ondergetekende. Er is nog plaats voor iemand, dus vind je het leuk om mee te denken en mee te werken aan de communicatie binnen onze vereniging, meld je dan aan! Ook hebben we een nieuwe lay-out, omdat we zijn overgestapt naar een andere uitgever. Met veel dank aan Hans voor de opmaak.

We wensen jullie veel lees- en kijkplezier!
Namens de redactie, Miriam Kollaard

Fuut. Foto: Hans Hover

De Veenweide	4
Vebowand Bunschoten	6
De wereld in je eigen tuin	7
Zweefvliegen	8
Laag Hees	10
Groene melk	14
Geurige houtzwam	15
Vossen	16
Vogeltelling Bunschoten	17
Rectificatie	18
Fotografen	19

Colofon

NatuurNabij Afdelingsblad van IVN Eemland
www.ivn.nl/afdeling/eemland

Secretariaat IVN Eemland
secretaris@ivn-eemland.nl

Contributie/donatie 2019
Leden: € 20,00
Donateurs: € 15,00
Gezinsleden: € 5,00
Jeugdleden: € 5,00

Ledenadministratie
ledenadministratie@ivn-eemland.nl

Redactie
Piet van Dijk, Hans Hover (opmaak), Miriam Kollaard,
Bettie Walland

Drukker
BladNL te Maarssen

Kopij
natuurnabij@ivn-eemland.nl

De (moes)tuinen van De Veenweide

door Wim Kok

Dat vind ik nou mooi: het combineren van voedselproductie met natuurwaarden. En niet te vergeten: educatie. De bezoekers gaan het ook steeds meer waarderen en geven hun ogen goed de kost. Op de kinderboerderij De Veenweide in Soest begint het er nu echt op te lijken, het wordt een natuur- en voedselparadijs.

Er zijn nu meerdere tuin-onderdelen. De pluk- en proeftuin die de afgelopen jaren onder leiding van Göran is aangelegd is een permacultuur met voornamelijk vaste planten, waar fruit, noten, eetbare bladeren en bloemen kunnen groeien en waar de natuur haar gang kan gaan. Kinderen mogen plukken en proeven. Deze tuin is min of meer klaar en kan zich lekker ontwikkelen. Erg mooi staan nu de bloeiende fruitbomen en bloemen

Nieuwe moestuin op De Veenweide kort na de aanleg en met de eerste groenten. Foto: Wim Kok

als judaspenning, look zonder look, stinkende gouwe, hondsdraf, daslook, kervel en andere soorten. Een jaar geleden is de insectentuin aangelegd. Een ronde iets verhoogde tuin rond de kas en de magnolia en berken. Deze tuin bestaat voornamelijk uit vaste planten. In het afgelopen droge jaar hebben we hier regelmatig water moeten geven, maar de planten doen het gewoon goed. Het stikt van de bijen op de smeerwortel. De derde tuin is de moestuin die we dit voorjaar hebben aangelegd. Dit was nog een heel project. Van Douglas hout zijn twaalf grote moestuinbakken gemaakt van 7.80

x 1 meter. Daarvoor hebben we 96 palen op de juiste plek in de grond gezet. De bakken zijn gevuld met tuinaarde en eigen compost. De paden zijn bedekt met houtsnippers. Meerdere vrijwilligers hebben daaraan meegeholpen, waaronder koning Willem-Alexander. Op NL-Doet (15 maart) was hij de verrassing. Ik mocht hem uitleggen wat hij moest doen: houtsnippers kruien. Toen was het nog drassig. Ik kan zeggen dat de koning hard heeft gewerkt. We waren even in het nieuws en op internet. En direct belde ook het dagblad Trouw voor een (foto)verslag van de buitenmens.

Inmiddels, nu we al veel hebben gezaaid en geplant met naambordjes erbij, ziet de moestuin er gewoon erg mooi en leerzaam uit.

We boffen natuurlijk dat we daar ook een kas tot onze beschikking hebben en een eigen blokhut voor alle materiaal. We krijgen nog een picknick tafel als ontmoetingspunt voor vrijwilligers en bezoekers. In de kas hebben we al veel voorgezaaid.

Kinderen zochten naar paaseieren tijdens het lentefeest in de pluk- en proeftuin. Foto: Wim Kok

We verbouwen alle soorten groenten, tuinkruiden en ook bloemen. We proberen groentesoorten te kiezen die kinderen leuk vinden, dus ronde wortelen, radijsjes, snackkomkommertjes, paprikaatjes e.d. Maar ook hoge en lage peulvruchten, pompoenen, tomaten en zelfs wat aardappeltjes. Kinderen mogen zeggen wat ze lekker vinden en dit in de tuin gaan zoeken. In de bak met tuinkruiden komen meerdere soorten munt. Ruik en proef de verschillen!

Twee basisscholen en een buitenschoolse opvang gaan meedoen met de moestuin. Zij krijgen een eigen moestuinbak. Alle basisscholen van Soest bezoeken jaarlijks al deze tuinen en voeren opdrachtjes uit, zoals het zoeken van kriebelbeestjes bij de grote composthoop.

Samen met Harry van den Deijssel geef ik dit voorjaar op de Veenweide in drie lessen een moestuincursus voor

De koning op De Veenweide tijdens NL DOET 2019. ©Oranje Fonds - Bart Homburg

beginners. Er zijn maar liefst 19 deelnemers. De locatie is hiervoor ideaal.

Radio 5 heeft ons uitgenodigd om op een zaterdagmiddag in juni een interview te geven over de moestuinen tussen de popmuziek door. We gaan dan naar Hilversum.

Bij de tuinen is onlangs een bijenkast geplaatst door imker Piet van Dijk. Door werkzaamheden zijn de bijen een paar keer verstoord en enkele dagen achtereen agressief geweest. De vrijwilligers moesten hun moestuinwerkzaamheden staken. Een kast in het bijenseizoen verplaatsen is nauwelijks mogelijk. Inmiddels zijn er minder werkzaamheden en er zijn twee wilgenschermen voor de kasten geplaatst, zodat de bijen hoger uitvliegen. Dit gaat goed. De bijen mogen de bloesems van de fruitbomen, de groentes (o.a. vruchtgewassen) en de bloemen bestuiven.

We hebben een wilgencirkel in de pluktuin en over het rondgaande looppad twee wilgen tunnels geplant. Hopelijk slaan deze boompjes goed aan. In de houtwallen hebben we tientallen inheemse heesters bijgeplant. Goed voor insecten en vogels. Laat nu de natuur haar gang maar gaan, het voedsel komt er uit voort.

Tot slot: Wie het leuk vindt om als vrijwilliger in de tuinen mee te doen, mag zich melden. Of breng zomaar eens een bezoek, je bent van harte welkom op het Vedelaarpad in Soest.

2018, een minder jaar aan de Vebowand Bunschoten

door Wim Smeets

Aan de Vebowand Bunschoten hebben in 2018 minder oeverzwaluwen gebroed dan in 2017. Waren er in 2017 nog 385 paartjes oeverzwaluwen die een kleine 2000 jongen hebben voortgebracht in 2018 waren dat uiteindelijk maar 211 broedpaartjes met naar schatting een dikke 1000 jongen. Er waren niet alleen minder paartjes maar ook minder eieren per nest en dus jongen per nest. Wat kan daar de oorzaak van zijn?

In 2004 heb ik mij druk bezig gehouden met het nauwkeurig bestuderen van het gedrag van de oeverzwaluwen aan de toen nog natuurlijke wand, de Bunschoter Wand. In dat topjaar broedden er 497 paartjes aan de wand. Alle nesten hadden bij het eerste legsel vijf eieren en heel soms zes eieren. Bij het tweede legsel (oeverzwaluwen hebben twee tot drie legsels per jaar) waren dat er nog steeds drie tot vier eieren. Ik heb toen ook bijgehouden hoe lang het duurde voordat een van de ouders terugkwam om de jongen te voeren. Dat was toen telkens vijf tot zes minuten. In de tijd van tien minuten had iedere oudervogel genoeg insecten (30-35 per keer) bij elkaar gezocht om terug te keren en aan de jongen te geven.

Afgelopen jaar 2018 was dat beduidend anders. De oeverzwaluwen hadden nu maximaal drie eieren bij het eerste legsel en twee tot drie eieren bij het tweede legsel. De tijd die elke oudervogel nodig had om voldoende voedsel bij elkaar te verzamelen en terug te vliegen naar de nesten bedroeg nu minstens dertig minuten! Elke vijftien minuten kwam er eentje voeren. Drie keer zo lang als in 2004! Er waren dus heel veel minder insecten. Al bij de eerste leg hadden de vogels door dat zij zeker geen legsel van vijf eieren konden grootbrengen en dus legden zij maar drie eieren.

In 2018 fotografeerde ik ook aan een volledig natuurlijke wand op een boerenerf in Eemdijk. Hier precies dezelfde ervaringen: drie jongen en voer brengen om het kwartier. Gelukkig zijn de oeverzwaluwen in 2019 weer massaal naar de Vebowand Bunschoten gekomen.

Op 16 maart zijn de doppen in de vakken 32 tot en met 41 tegenover de kijkwand weggehaald zodat de eerste oeverzwaluwen tegenover deze kijkwand zullen gaan broeden.

Op 4 april vlogen de eerste vier vogels boven de wand, het was koud, nat en erg winderig. Op 11 april was er nauwelijks iets veranderd. Nu 12 oeverzwaluwen en het weer zo mogelijk nog ongunstiger.

Op 15 april was de situatie helemaal gewijzigd. Het weer

was veel beter en dat trok enorm veel oeverzwaluwen naar de wand.

Op zaterdag 20 april werd voor de eerste keer onderhoud aan de wand gepleegd (zand en onkruid verwijderd) en werden de vakken 1 t/m 31 van de doppen ontdaan. Bij telling bleken er al 84 paartjes oeverzwaluwen te zijn gestart met het maken van een nestgang. Die trend zette zich voort.

Bij de volgende onderhoudsbeurt op vrijdag 26 april bleken er maar liefst 184 nestgangen zo goed als af te

Vebowand met oeverzwaluwen in 2019. Foto: Wim Smeets

zijn en nog enkele tientallen paartjes waren net begonnen.

Op zaterdag 4 mei werd bij het wekelijkse onderhoud het aantal oeverzwaluwen aan de Vebowand geteld: 264 paartjes oeverzwaluwen, waarvan een groot gedeelte begonnen met broeden. Dat belooft wat voor dit broedseizoen in 2019! Afwachten maar.

Fotografen op pad

Aan onze fotografen is gevraagd om een foto in te zenden waar ze trots op zijn of waar ze iets mee hebben. In dit nummer enkele inzendingen, we konden niet alles plaatsen, de volgende keer meer.

De wereld in je eigen tuin

Tekst en foto's Miranda Engelshoven

Overall in de wereld schieten citizen science projecten als paddenstoelen uit de grond. Burgers verzamelen gegevens voor de wetenschap. Iedereen kan meedoen. Het levert een schat aan waardevol materiaal op voor wetenschappers en vergroot ook de kennis en betrokkenheid van burgers bij hun directe woon- en leefomgeving.

Jaarrondtuintelling (JTT voor de insiders) is zo'n project:

© Miranda Engelshoven

Grijze stipspanner tegen het raam

een initiatief van de Vogelbescherming waarbij inmiddels vele andere natuurclubs zijn aangesloten, waaronder IVN. De bedoeling is dat je het hele jaar door de soorten invoert op de website (www.tuintelling.nl). Wat je wilt tellen, wanneer en hoelang mag je zelf weten. Er zijn in Nederland inmiddels meer dan 15.000 jaarrondtuintellers die bij elkaar al bijna 240.000 tellingen hebben gedaan en zo'n 4700 soorten hebben gespot. Al die gegevens worden opgenomen in de NDF (Nationale Databank Flora en Fauna).

Toen ik in 2013 ging jaarrondtuintellen had ik geen flauw benul van wat er zich in onze tuin afspeelde. Ja, er vlogen een paar vogeltjes doorheen en er stonden wat planten en struiken, maar verder .... Als je met tuintellen begint doe je dat meestal vanuit je luie stoel, loerend door het raam. Bakkie koffie erbij. Verrekijker bij de hand. Een kwartier is prima. Een uur mag ook. Iedere dag tellen is leuk, maar één keer per week of per maand kan ook. Als je erdoor gegrepen wordt, hou je de luie stoel al gauw voor gezien. Je duikt de tuin in! Uiteindelijk sla je geen grassprietje over, want overal ontdek je leven. Vogels, vlinders, libellen, bijen, hommels, (zweef)vliegen, wespen, spinnen, kikkers, kevers, torren, wantsen,

cidaden, slakken, sprinkhanen, krekels, mieren, pissebedden, wormen, muizen, planten, struiken, bomen etc etc. En het leuke is, er komt geen einde aan. Steeds doe je weer nieuwe ontdekkingen.

JTT is het beste te omschrijven als een kruising tussen waarneming.nl of inaturalist.org en facebook. Door het tellen ontdek je wat er allemaal in je tuin kruipt, vliegt, groeit en bloeit (en geloof me, dat is veel meer dan je denkt!). Je krijgt ook meer oog voor het sociale gedrag van dieren en voor lange termijn ontwikkelingen en tendensen in je tuin. Je gaat met andere ogen kijken, met de ogen van al die talloze kleine en grotere wezentjes die óók in en om je huis leven.

Het wordt pas écht leuk als je je ontdekkingen gaat delen met andere actieve tuintellers en hen gaat 'volgen' via de

Kijkje in de achtertuin

tijdlijn. Er wordt geteld op balkonnetjes, in kleine postzegeltuintjes in de stad, in royale tuinpercelen en op complete landgoederen tot in de verste uithoeken van het land. Sommige tellers zijn al jaren vrijwel iedere dag actief en delen foto's, filmpjes, kennis en verhalen van

wat ze allemaal in hun tuin tegenkomen. Vaste, steeds terugkerende, tuinbewoners – vogels, maar ook eekhoorns, egels en zelfs spinnen - krijgen eigen namen en worden ware helden. Hun belevenissen worden op de tijdlijn door iedereen gevolgd.

Wie meer wil weten over JTT en hoe het werkt, op de website: www.tuintelling.nl vind je alle informatie. Een eigen profiel aanmaken en een telling doen is een makkie. Als je echt alle ins en outs wilt weten ben je wel even bezig, maar er zijn genoeg tuintellers die je op weg willen helpen. En o ja, als je er toch bent kijk dan gerust eens op de tijdlijn van 'Miranda E' !

*Dit is Pimmetje de pimpelmees.
Hij woont samen met vrouwtje
Nel in een nestkastje in onze
achtertuin*

Een kennismaking met zweefvliegen

Tekst en foto's Dick Nagelhout

Op een late mooie novemberdag in 2014 zag ik op het eind van de dag nog een prachtige zweefvlieg. Snel de camera gepakt. Groot was mijn teleurstelling toen na wat onderzoekwerk bleek dat het een Gewone pendelvlieg was, een van de meest algemene soorten.

Vlinders en libellen vind ik al jaren interessant; mijn eerste vlinderboekje kocht ik in 1975. De laatste jaren zijn daar andere insecten bijgekomen, met name bijen en zweefvliegen.

Als je je wat meer wilt verdiepen in insecten ging je vroeger naar de bibliotheek. Nu ga je googelen. Bij het trefwoord zweefvliegen kom je dan eerst uit bij advertenties voor lessen met zweefvliegtuigen. Als je het

Gewone pendelvlieg, paring, kop-kop houding - zweefvliegen kennen drie standjes

woord insecten toevoegt zie je dat Nederland en België samen bijna 400 soorten tellen. Ze zijn niet altijd gemakkelijk op naam te brengen. Vaak lijken ze op bijen en wespen en soms op hommels. Die hebben echter vier vleugels, zweefvliegen twee. In de praktijk zie je dat niet gauw. Daarnaast zijn er nog andere kenmerkende verschillen. Geruststellend: ze steken niet. Zweefvliegen zijn vliegen, de naam zegt het al. Ze onderscheiden zich van andere vliegen door onder meer de beadering van de vleugels en de plaats van de

Grote fopwesp

antenneborstel. Maar dat wordt al aardig ingewikkeld om uit te leggen en er zijn bovendien uitzonderingen. Veel zweefvliegen zijn wel vanaf een foto te determineren. Je moet dan wel de goede kenmerken in beeld hebben. Daar kom je soms thuis pas achter. Sommige soorten zijn alleen te benoemen door ze te vangen en bijvoorbeeld met een loep te kijken naar het geslachtsapparaat. Daar heeft niet iedereen zin in. Waarom heten ze eigenlijk zweefvliegen? De reden is dat zoveel soorten zo mooi in de lucht kunnen stilhangen, iets wat libellen trouwens ook wel doen. Met 200 à 300

blijft. Een soort beeldstabilisatie. Ook veel vrouwtjes kunnen trouwens zweven. Dat doen ze dan bij bloembezoek. Zweefvliegen hebben een voorkeur voor zonnig weer bij een temperatuur tussen de 15 en 25 graden. De meeste zweefvliegen zijn niet kieskeurig wat betreft de keuze van bloemen voor hun consumptie van nectar en stuifmeel. Vanwege de relatief korte tong moet de nectar niet te diep in de bloem zitten. Het stuifmeel is voor eigen consumptie en niet voor de larven. Sommige soorten eten overigens geen nectar maar honingdauw.

Zwangere Terrasjeskommazweefvlieg tast het blad af om mogelijk eitjes te leggen

Zich ontlastende kegelbijvlieg

vleugelslagen per seconde patrouilleren mannetjes bij hun territorium en wachten ze tot een vrouwtje langs komt om mee te paren. Ze doen uitvallen naar alles wat beweegt, ook naar mensen, en inspecteren je spullen. Ze kunnen zijwaarts vliegen en achteruit. Bij het veranderen van richting kantelen ze het lijf terwijl de kop horizontaal

De meeste soorten kun je van mei tot augustus aantreffen, maar de algemene soorten zijn van maart tot november te bewonderen. Als imago leven ze 1 tot 3 weken. In tuinen komen tientallen soorten voor. Het brommen of zoemen dat je soms hoort komt door het trillen van de vleugels om op temperatuur te blijven. Uiteraard zijn zweefvliegen ook prooi, vooral voor vogels. Relatief veel zweefvliegen hebben een zekere gelijkenis met stekende bijen en wespen, zoals de foto's ook laten zien. Tot slot is nog grappig te vermelden dat Soest en Baarn honderd jaar geleden populaire vakantieoord waren waar in de omgeving veel door entomologen is gedetermineerd. Dus op pad!

Bronnen:

1. Reemer, M., W. Renema, W. van Steenis, Th. Zeegers, A. Barendregt, J.T. Smit, M.P. van Veen, J. van Steenis, L.J.J.M. van der Leij, 2009. De Nederlandse zweefvliegen (Diptera: Syrphidae). – Nederlandse Fauna 8. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij, European Invertebrate Survey - Nederland.
2. Sander Bot en Frank van de Meutter, 2019. Veldgids Zweefvliegen. KNNV Uitgeverij.

Laag Hees en zijn boerderijen: een mysterie in Soest

door Piet van Dijk

De laatste jaren staat in het najaar de Boerderijenwandeling op het programma van IVN Eemland. Dat is tot nog toe een zeer goed bezochte wandeling langs oude boerderijen in het gebied Laag Hees. Zelfs op regenachtige en koude zondagmiddagen trok de Wandelwerkgroep toch altijd nog zo'n 30 wandelaars. Dat is niet zo verwonderlijk want het is een gebied met een boeiende cultuurhistorie. Juist in dit gebied zijn menselijke activiteit en natuur zeer met elkaar verbonden. En het landschap heeft, juist in de herfst en winter met zijn donkere avonden, iets mysterieus. Iets oers. De veertiende-eeuwse ontginningspatronen zijn er nog

Weiland met pinksterbloemen langs de Staalwijklaan. Foto: Peter van der Wijst.

aanwijsbaar en de stichting van het bos en de boerderijen op initiatief van grondeigenaar Andries de Wilde (1781-1865) bepalen nog steeds het landschap. Als je hier loopt, is het moeilijk je te realiseren dat we in de dichtstbevolkte provincie van Nederland wonen met grote plaatsen als Soest, Zeist, Hilversum en Amersfoort vlakbij. Eerder waan je je in een afgelegen gedeelte van de Achterhoek. Eigenlijk zou je de wandeling ook Boerderijenwandeling

Laag Hees kunnen noemen. Want dat is het gebied waar de wandeling doorheen gaat en sinds 2005 zo (weer) heet. In de volksmond staat het nog bekend als Pijnenburg, maar het landgoed is al decennia lang niet meer in het bezit van de eigenaar van landgoed Pijnenburg. Het kent verschillende eigenaren: de gemeente Soest, verzekeringsmaatschappij asr, Jean Meerts, de Ewijkshoeve en Natuurmonumenten.

Het is een voormalig veengebied dat is afgegraven en vervangen door bos, heide en weilanden in de loop der eeuwen. De invloed van de mens is hier erg groot. Dat is te zien aan de rechte lanen, de bomen die in rijen zijn geplant, de aangelegde paddenpoelen en voederplaatsen voor reeën. En je treft hier een scala aan vogels aan, zoals de havik, de boomvalk, uilen en vooral de buizerd. En bosuilen, die bijdragen aan het mysterieuze gevoel dat je bekruipt als je hier woont.

In het kader van dit artikel beperken we ons deze keer door de boerderijen en overige bezienswaardige gebouwen in het gebied. De wandeling begint op het parkeerterrein van VV Hees, de Verlengde Oude Utrechtseweg. De weg heette vroeger de Grootte Wegh. Niemand minder dan de bisschop van Utrecht trok hierover naar Huis ter Eem bij Eembrugge. De weg liep door over de Molenstraat, Dalweg en Talmalaan naar Grote Melm, het boerderijencomplex aan de Eem.

Vandaar gaat de wandeling verder naar de Kooilaan, naar de eerste boerderij, de Andrieshoeve uit 1827, genoemd naar de oudste zoon van Andries de Wilde (1781-1865) die het landgoed Pijnenburg kocht en daar bos en boerderijen liet verschijnen. Later is de boerderij De Kooy genoemd, naar een eendenkooi die daarbij werd aangelegd. In het weiland is het restant van die eendenkooi, een vijver, nog te zien. Tot halverwege de twintigste eeuw was daar nog een kooiker actief, die met zijn kooikerhondje en tamme lokeenden wilde eenden ving in zijn kooi. Destijds was het Soesterveen de verblijfplaats van veel eenden.

Rond de boerderij ligt een siertuin met enkele hoge dennen. Rechts achter de boerderij staat nog een deel van een oude hoogstamboomgaard. Opvallend is dat de boerderij geschilderd is in de kleuren van het landgoed Pijnenburg, waar de boerderij lang deel van uitmaakte: een groene band, een witte bies en een rood veld.

Vandaar gaat de wandeling rechtsaf over de Kooilaan, een lange door beuken omzoomde indrukwekkende laan. We bevinden ons nu nog in de bossen die eigendom zijn van verzekeringsmaatschappij asr. De wandeling komt uit bij de Turfweg, waarna de route wordt vervolgd naar de Pijnenburgerlaan. Het stuk bos heet hier Op Hees, zo heeft de eigenaar Natuurmonumenten dat genoemd. Aan de linkerkant van de Kooilaan duikt opeens, naast een bos Japanse larixen, een stukje heide op. Midden in het

bos. Die strook is eigendom van Jean Meerts, een bekende inwoner van het gebied.

Na twee bochten in de weg duikt een tweede boerderij van Andries de Wilde op, de Christoffelhoeve uit 1836 langs Pijnenburgerlaan. Er is aan- en bijgebouwd, maar een klein gedeelte is nog over van de oorspronkelijke boerderij, die werd genoemd naar de tweede Christoffel die De Wilde kreeg, nadat de eerste Christoffel op 11-jarige leeftijd overleed. De nieuwe eigenaar, die een paardenstal heeft, heeft de boerderij Koningshoeve genoemd. De reden daarvoor is niet bekend.

De Pijnenburgerlaan, die vroeger een belangrijke noord-zuidverbinding vormde door het landgoed Pijnenburg en in 1917 deze naam kreeg, maar eerder Spieweg heette, loopt parallel aan de Wieksloterweg, die we aan de rechterkant zien. Aan het eind daarvan kunnen we, als de bomen hun blad hebben verloren, nog een glimp opvangen van nog een boerderij van Andries de Wilde, de Gerritshoeve uit 1849, genoemd naar Andries' zoon Gerrit Julius. De boerderij werd gebouwd op de plek van een eerdere. Gerrit legde op 4-jarige leeftijd de eerste steen. De boerderij, verbouwd in 1930 en 1972, heet nu Wijkerhoek.

Verderop doemt een klein huisje op waar iedere Soester wel zou willen wonen, zo schattig ziet het eruit. Het is 't Kleihuis, ook wel gespeld als Kleyhuys. In 1903 liet mejuffrouw Sophia Staal (we komen haar straks weer tegen) een schuurtje hier afbreken en vervangen door een woning. Er is later een houten prieel bij gebouwd. Het dak is een mansarde dak bedekt met speciale dakpannen: de tuiles-du-Nord. Het huisje werd later ook wel Kleinhuisje genoemd, naar de bewoner Jan Klein.

Even later komen we de Charlottehoeve tegen, tot enkele jaren terug de plek van een biologische boerderij van Toon en Bep van den Bremer. De boerderij is in de jaren tachtig gebouwd als geitenkaasboerderij. Aan de voorkant, dwars op de boerderij, staat het voormalige tuinmanshuis van Andries de Wilde (1781-1865). Het eerste tuinmanshuis dateert van 1862. Dat werd enkele jaren later afgebroken en op de huidige plaats gezet en uitgebreid. In 1974 werd de schuur naast het huis vernieuwd en tot 2003 gebruikt als kaasmakerij.

Schuin tegenover de Charlottehoeve – genoemd naar een dochter van de familie Insinger – ligt De Hoefslag. Dat werd in 1862 gebouwd als zomerbuitenverblijf voor de familie De Wilde, die in Utrecht woonde. Eerder woonde Andries de Wilde in villa Pijnenburg, aan de overkant van de Biltseweg, maar dat verkocht hij in 1860 aan Herman Albrecht Insinger. Hij noemde De Hoefslag ook wel Het Nieuwe Soekaboemi, verwijzend naar zijn oude plantage op Java waar hij ooit plantagebaas was.

Toen Andries de Wilde in 1865 overleed, lieten zijn erfgenamen zijn eigendom veilen. Zo kwam het gebied in

eigendom van de familie Insinger. De familie Insinger stelde huis De Hoefslag na de oorlog ter beschikking als vakantieoord voor de Lutherse Kerk uit Amsterdam-Oost. Het huis heeft ook als pension dienst gedaan. Het gemoderniseerde huis is in de basis gaaf gebleven. Het naastgelegen koetshuis De Ruif is een gemeentelijk monument.

Aan het eind van de weg duikt 't Spiehuis op, een restaurant. Het restaurant staat op een spievormige strook richting Laag Hees. Het is rond 1800 gebouwd en was eerst een boerderij waar paarden werden gewisseld, vermoedt men. In 1865 werd het deels een winkel en later kwamen er een theeschenkerij en een pension. Het bouwvallige gebouw is in 1959 gedeeltelijk afgebroken en in dezelfde stijl opgebouwd en uitgebreid. Links ernaast staat nog een klein huis, waar de eigenaar van een boomkwekerij heeft gewoond.

Aan de overkant, links van de benzinepomp, staat Huis Pijnenburg, een huis waarvan de fundamenten al in 1647 werden gelegd door de Sara de Wael, de weduwe van een handelaar en wethouder (schepen heette dat toen) uit Amsterdam.

Mogelijk heeft Huis Pijnenburg al een voorganger gehad,

want de naam Pijnenburg kwam al sinds de 14e eeuw voor in documenten. Andries de Wilde kocht het landgoed in 1823 en de nieuwe eigenaar woont sinds 1860 in dit huis.

Als we een stukje de Biltseweg links op gaan, komen we in aanraking met de derde familie die in dit gebied een grote rol speelde, naast De Wilde en Insinger: de familie Staal, die al vanaf de 14de eeuw betrokken was bij de turfwinning in het gebied. Huize Staalwijk staat op de plek van boerderij Vloowijk, recht tegenover de villa op landgoed Pijnenburg. Van 1834 dateert de woning en zijn zoon Jan Anthonie Staal bouwde Klein Staalwijk in 1898. In de oorlog was dit een distributiecentrum voor veevoer. Hiernaast staat een oude hoogstam fruitboomgaard, gerealiseerd door de Stichting Landschapsbeheer Utrecht.

De Staalwijklaan op wandelend komen we een huis tegen op de plek waar vanaf 1840 een boerderij stond waar Joost Meerding in woonde. Hij was timmerman en

Prachtige bomenlanen. Foto Peter van der Wijst

metselaar. Waarschijnlijk had hij thuis een voorraad Oegstgeester dakpannen staan voor buitenplaatsen langs de Vecht, want op zijn erf bewaarde hij die. De boerderij is later afgebroken en vervangen twee keer vervangen door een woonhuis. In het eerste huis heeft jarenlang een Baghwansekte gewoond. Veel Soesters herinneren zich nog de mensen die in oranje gewaden al mediterend door het gebied liepen. Later werd een steviger huis gebouwd. De Oegstgeester dakpannen werden bewaard en later op een carport gebouwd.

Langs verwaarloosde hakhoutwalletjes gaat de weg over de Staalwijklaan verder. Rechts ligt ook nog een elzenbroekbosje. Ook is te zien dat het landgoed Ewijkshoeve, op Zeister grondgebied, hier weilanden tot natuurgebied heeft ontwikkeld. Verderop komen we, na het passeren van een boerderij die op de plek van een afgebroken boerderij met de naam Mare-Elim stond, bij Hove Beaulieu aan. Daar woont sinds 1969 al Soests

Staalwijk. Foto: Bettie Walland

beroemdste Belg, Jean Meerts, die inmiddels de 90 jaar al gepasseerd is. Op deze plek werd het eerste huis in 1822 gebouwd. Het huidige huis is in 1898 in opdracht van Sophia Staal als daghuurderswoning gebouwd. Vroeger woonden hier gezinnen met soms acht kinderen in. Hove Beaulieu is in 1964 verbouwd. De paardenstallen zijn in 1984 gebouwd. Aan de zijkant van het weiland bevindt zich langs de weg één van de twaalf paddenpoelen in het gebied.

Aan de Turfweg gekomen verdient het Keienhuisje aandacht, dat 50 meter naar rechts ligt. Het is half te zien. Het woonhuis is opgebouwd uit zwerfkeien. In het rechterdeel is het jaartal 1659 ingemetseld. In 1875 is er een stuk aangebouwd, het was toen eigendom van Jacob Staal (1797-1881). De eigenaar is van plan het Keienhuisje op te knappen mits hij een extra woning mag bouwen in de plaats van te slopen schuren. Het strikte beleid van provincie en gemeente verbiedt dat. Teruglopend richting Soest staat ook nog een moderne versie van boerderij

Reataurant 't Spiehuis. Foto: Bettie Walland

Bowlust die in 2018 is gesloopt en vervangen door een totaal nieuwe woonboerderij. De oude heeft decennia lang leeg gestaan omdat de eigenares het wilde verkopen.

De wandeling eindigt door of de Kooilaan terug te lopen of de Gerritslaan. Teruglopend vanaf boerderij De Kooi passeren we nog een witte woning waar Het Paleis op staat. Deze voormalige daghuurderswoning werd ooit bewoond door iemand die De Koning heette. Eigenaar Insinger vond dat hij daarom in een 'paleis' woonde.

Grote barmsijs. Foto: Hans Hover

Groene melk tegen gele akkers

door Göran Christiansson en Wim Kok

In het voorjaar 2019 is het fenomeen “geelgespoten akker” veelvuldig op TV en in de social media zichtbaar geweest, veel meer dan voorgaande jaren. De burger wordt steeds meer attent op wat er gebeurt in de omgeving en steeds meer mensen maken zich zorgen over de biodiversiteit. Insectensterfte leeft. (Dit is een ander soort boze burger!)

Wat zien we in het Eemland?

De meeste gele/bruine velden zijn akkers die ingezaaid zijn met winterrogge en die gespoten worden voordat snijmais wordt gezaaid.

Meestal worden glyfosaatmengsels gebruikt, zoals de fameuze “Roundup”. Deze behandeling is dodelijk voor vele bodemlevende organismen, die aan de basis staan van de ecosystemen.

Helaas is ook bijna alle maïs die hier wordt geteeld behandeld met “Mesuro1” (methiocarb) opdat de uitgezaaide maïskorrels niet lekker smaken voor de vogels. Dezelfde stof is helaas zeer giftig voor regenwormen...

Wat kan ik eraan doen?

Iedere keer dat ik melk koop die een “biologisch” of “biodynamisch” keurmerk heeft weet ik zeker dat ik geen gele akkers veroorzaak. Biologisch vlees en zuivel wordt in Eemland geproduceerd en het is mogelijk om het rechtstreeks van de boer te kopen! Wij kopen biologische melk, vlees en graan van de familie Wantenaar op Het Derde Erf tussen Soest en Amersfoort.

Hoe meer wij met z'n allen biologisch koopt, hoe beter. Biologisch eten is ook goed voor de waterkwaliteit, onder andere wat betreft overbesteding. De toegestane hoeveelheid mest ligt veel lager dan bij de huidige “moderne” landbouwpraktijken.

Hoe komen we verder?

Vanuit de werkgroep Duurzaamheid willen we alle gemeenten uitnodigen om Eemland uit te roepen tot gifvrije zone in 2025 en om alle boeren (economisch) ondersteunen om over te schakelen naar biologische werkwijze. Het is een gemeenschappelijk probleem en we moeten het samen oplossen door de agrariërs die de biodiversiteit versterken goed hiervoor te betalen. Het “vervuiler betaalt” principe zou hier ook moeten gelden.

Helpt u mee om de “gele akkers” voorgoed zien verdwijnen?

Heeft u tips hoe we dit om kunnen zetten in gemeentebestuur?
Laat ons het weten!

Soester Eng in 2017 Biologisch geteeld hooiland van de buurman naast de “gele akker” met mesuro1mais. Hier met luzerne en klaver. Minder voederopbrengst, meer insecten en bodemleven. Foto: Göran Christiansson

Soester Eng op 10 april 2017 De akker is bespoten om het wintergewas te doden voordat maïs wordt ingezaaid. Foto: Göran Christiansson

Göran geeft
regelmatig
workshops op de
Veenweide, voor
informatie en data zie
EetbaarSoest.nl en
onze website.

Geurige houtzwam is nieuwe soort voor Nederland

Dit artikel is op 17 april 2019 gepubliceerd op www.naturetoday.com. We verkregen van Nature Today toestemming voor publicatie in de NatuurNabij.
Tekst: Jan Knuiman en Carolien Reindertsen, Nederlandse Mycologische Vereniging

Op 26 januari 2019 ontdekte Jaap van den Berg in de bossen van Soest een nieuwe houtzwammensoort. De soort behoort tot de Stekelkorstzwammen en heeft een doordringende geur. Precies twee maanden later werd deze nieuwe soort ook aangetroffen in park Sonsbeek in Arnhem. Deze nieuwe paddenstoel heeft nog geen Nederlandse naam. De onlangs ontdekte stekelkorstzwam, die *Mycoacia nothofagi* heet en nog geen officiële Nederlandse naam heeft, werd voor het eerst in de bossen van Soest ontdekt. Voorgesteld is om de soort 'Geurende stekelkorstzwam' te noemen. De zwam werd aangetroffen op rottend loofhout en heeft een doordringende zoetzure geur die niet iedereen kan waarderen. Op 26 maart 2019, precies twee maanden na de eerste vondst, werd de nieuwe soort voor de tweede maal aangetroffen en wel in park Sonsbeek in Arnhem.

Eigenschappen

De nieuw ontdekte paddenstoel behoort tot de Stekelkorstzwammen (*Mycoacia*). Ze maken korstvormige, wasachtige vruchtlichamen die op dood loof- en naaldhout kunnen groeien. Het zijn 'saprophyten', ze breken dood hout af. Aan het oppervlak hebben ze een stekelige tot tandachtige structuur waaraan de sporen worden gevormd. Uit Nederland kenden we tot voor kort drie soorten *Mycoacia*, waarvan de Gele

De door Jaap van den Berg ontdekte stekelkorstzwam. -Foto: Bert van den Broek

stekelkorstzwam (*Mycoacia uda*) het meest algemeen voorkomt. De Stekelkorstzwammen lijken op andere korstvormige zwammen met een tand- of stekelachtige structuur. Om die reden werd aanvankelijk gedacht aan een Getande boomkorst (*Radulomyces molaris*). Deze soort heeft ook een sterke geur (ziekenhuislucht), maar microscopisch onderzoek wees uit dat het die soort niet kon zijn. *Mycoacia nothofagi* wordt wereldwijd aangetroffen, met uitzondering van het Afrikaanse en Zuid-Amerikaanse continent. Zelfs vanuit Antarctica zijn er diverse meldingen bekend. Bij onze oosterburen komt de soort verspreid over het hele land voor, maar is daar nog wel zeldzaam. Uit België is de soort nog niet gerapporteerd.

Luchtspiegeling in het water

Tijdens de zonnige weken van februari ben ik op pad gegaan voor het maken van panorama foto's aan de Eem en bij Groeneveld. Deze foto heb ik hiervoor geselecteerd, de luchtspiegeling in het water sprak me aan. Op deze wijze krijg je een ander beeld van de directe omgeving van het gemaal.

Willem Verhaar

Uitkijken naar vossen in de tuin!

door Dick Nagelhout

Een vos in de tuin. Ja dat wil iedereen wel, afgezien van enkele liefhebbers van kippen en weidevogels. Maar ik doel niet op Reintje. Er zijn vossen die in iedere tuin of op elk balkon kunnen voorkomen.

Allereerst de kleine vos. Prachtige vlinders met drie ronde stippen op de voorvleugels. Iedere natuurliefhebber kent ze wel. Voor meneer Waarneming hoef je geen foto te

Kleine vos op sleedoorn. Foto: Dick Nagelhout

sturen. Hij gelooft je wel. Ze hebben als imago overwinterd en zoeken in het vroege voorjaar naar partners. 's Zomers zien we de tweede generatie vliegen.

En dan hebben we ook nog de grote vos. Een zeldzame vlinder. Graag een foto bij je waarneming, anders geloven

Grote vos. Foto: Els van Weering

ze je niet! Ook dit is een overwinteraar. Els vond er in maart een in haar tuin. Deze vlinder is niet alleen groter maar heeft ook vier zwarte, min of meer ronde stippen op de voorvleugel en zwarte poten. Een enkeling zal soms

Oostelijke vos in de Korte Duinen. Foto: Dick Nagelhout

een oostelijke vos tegenkomen. Dit is een zeer zeldzame zogenaamde invasiegast. Peter en ik hebben er in 2014 elk afzonderlijk een gezien. Hij is, ook volgens de Vlinderstichting, bijzonder lastig te onderscheiden van de grote vos. Wat hoekiger stippen en oranje voorpoten zijn kenmerkend voor deze soort.

Tot slot nog het vosje. Een bij die in het voorjaar vliegt. Komt algemeen voor.

Vosje op sleedoorn. Foto: Dick Nagelhout

153e soort bij de vogeltelling op de Westdijk in april!

door Wim Smeets

Sinds juli 2001 houdt de IVN Natuurwerkgroep Bunschoten tellingen van vogels bij de plasjes van Vitens aan de Westdijk in Bunschoten-Spakenburg. Dat gebeurt altijd op de eerste zaterdag van de maand van 9 tot 10 uur.

Magelhaengans mannetje. Foto: WimSmeets

In het eerste jaar werden er 54 soorten vogels gezien. Elk jaar daarna kwamen er nieuwe soorten bij en eind 2017 waren dat er 149. In 2018 kwamen de Middelste zaagbek, Zwarte ruiter en Oeverpieper erbij zodat het aantal op 152 was gekomen.

Bij de telling op zaterdag 6 april 2019 kwam er weer een soort bij: de Magelhaengans. Deze gans zat in een grote groep Brandganzen.

Voor veel aanwezigen een totaal onbekende maar doordat ik ook gids ben geweest bij vogelreizen in Chili en Argentinië kende ik de soort. Het was een mannetje dat waarschijnlijk uit een watervogelcollectie was ontsnapt want de vogel was geringd.

Deze foto van een mannetje Magelhaengans heb ik in december 2004 genomen in het zuiden van Patagonië, aan de Chileense kant. Ik kon toen van deze soort veel foto's maken, ook van een gezinnetje met kleine jongen.

Steenuil op de foto

In 2017 heb ik 13 weken lang, zes dagen per week, elke ochtend bij zonsopgang, bij een steenuilen paartje gefotografeerd. Hierbij had ik mij een aantal doelen gesteld om te fotograferen. Een ervan was een opname te maken van een steenuil met paarden op de achtergrond. De opname moest gebeuren met een op afstand bediende camera met een groothoeklens. Ik heb tientallen foto's met één paard maar slechts één opname met twee paarden op de achtergrond. Na afloop was ik trots op deze opname maar het trieste was dat bijna niemand de paarden op de foto bijzonder vond.

Wim Smeets

Mist boven de Eem

Al een tijdje wilde ik een foto maken van ochtendmist boven de Eem. De avond voor Eerste Pinksterdag 2011 zag ik dat de weersomstandigheden de volgende morgen gunstig zouden zijn (koude nacht, onbewolkt, weinig wind). Om half vijf 's morgens kwam ik bij de Eem aan. Op een boerderij aan de overkant liep een feest ten einde. Een onwerkelijke sfeertje. Bij de fietsbrug heb ik veel foto's gemaakt. Op de terugweg nog dit laatste plaatje gemaakt terwijl de zon al hoger klimt. Daarna ben ik naar huis gegaan en heb ik nog twee uur geslapen.

Dick Nagelhout

Rectificatie

In de vorige NatuurNabij (Najaar 2018) stond bij het artikel Natuur en Landschap op de Stompert op pagina 7 ten onrechte Grondster als onderschrift bij een foto van Rood Guichelheil. Foutje bij de opmaak .... Nu alsnog twee foto's met het goede onderschrift. Met dank aan een oplettende lezer.

Dit is grondster! Foto: Peter van der Wijst

Geen Grondster maar Rood Guichelheil! Foto: Peter van der Wijst

Blauwborst, eindelijk gelukt!

Dit prachtige vogeltje stond al jaren op mijn verlanglijstje. Jaren geleden heb ik hem wel eens op een foto weten te krijgen, maar die was zo slecht dat ik eigenlijk de enige was die wist dat er een blauwborst op stond..

Ieder jaar heb ik geprobeerd hem op de plaat te krijgen. Maar of ik was te laat of de blauwborst zat diep in het riet verscholen en wilde dus niet op de foto.

Dit jaar had ik eindelijk het geluk aan mij zijde. Het duurde wel even maar uiteindelijk vertoonde hij zich boven in een braamstruik.

Ik sprong een gat in de lucht. Het is niet mijn allermooiste foto maar wel eentje waar ik heel erg blij van ben geworden.

Ineke Bergefurt

Heeft u een nieuw email-adres of bent u verhuisd: heel graag het nieuwe adres doorgeven aan onze ledenadministratie via ledenadministratie@ivn-eemland.nl

Indien onbestelbaar:
Turfstreek 95
3766 HT Soest

RESTAURANT
DE KORTE DUINEN

Birkstraat 108 | 3768 HL Soest
035-6013720
info@de korteduinen.nl
www.dekorteduinen.nl

Vier seizoenen, één tuincentrum!

Het tuincentrum waar het draait om alles dat leeft, groeit en bloeit. Een zee aan levend groen staat u als ontvangstcomité op te wachten. Met verkwikkende geuren en een bonte pracht aan kleuren. Heerlijk om in te vertoeven.

Veel van onze bezoekers maken van hun "tuininkopen" een uitje. Lekker tuinstruinen, kiezen uit de wekelijkse aanbiedingen, leerzaam praatje maken met onze medewerkers en andere groenliefhebbers en wat eten en drinken in ons restaurant De Kastelein.

*t Vaarderhoogt houdt regelmatig leuke publieksmanifestaties. Wilt u daarvan op de hoogte worden gehouden, meld u dan aan op onze site www.vaarderhoogt.nl.

Dorresteinweg 72b Soest, 035 - 6012883, www.vaarderhoogt.nl

*Eemland Diervoerders
Ook voor al uw
vogelbenodigdheden!*

**EEMLAND
DIERVOEDERS**

Birkstraat 125a
3768 HE Soest
Telefoon 033 461 87 14

info@eemlanddiervoerders.nl
www.eemlanddiervoerders.nl

ma t/m vr 8:00 - 18:00
zaterdag 8:00 - 16:00

DE GROOTSTE EN VOORDELIGSTE IN DIERVOEDING